

Hangversenykritika

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara – 2015. november 12.

Nem bánta meg, aki úgy döntött, hogy a helyszínen, a Müpa Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermében, nem pedig egyenes adásban sugározva hallgatja meg a Dohnányi-sorozat második hangversenyét. Nemcsak azért, mert úgy biztosan végighallgathatja a műsort (nincs kitéve annak, hogy a tervezett idő túllépése esetén „lekeverik” a műsort – merthogy a struktúra nagy úr!). Jóllehet kezdetben volt egy kis kavargás, mert a Magyar Rádió Zenei Együttesei rendezvényén szép számmal voltak kétszer eladott jegyek – a szervezési gondok azonban könnyen megoldódtak, mivel más helyeknek egyáltalán nem volt gazdájuk. Tehát, amire a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara elfoglalta a helyét a pódiumon, elcsitult a nézőtér. Úgy is maradt mindvégig – dacolva a kínálkozó rendbontási lehetőségekkel (a legszebb halk hangzások alatt krákogás, hosszantartó papírzörgés, a köhögést megelőzendő cukorka kibontásakor, stb.). A példás fegyelem szabályát alig néhány kivétel erősítette. És telefonos csengőhang-koncertre sem került sor.

Remek formát mutatott a zenekar Ertunga Alpaskan irányításával. A dirigens érezhetően jó légkörben munkálkodik muzsikusaival. Megbecsülését fejezi ki azzal is, hogy nem didaktikusan „felmondja” nekik a partitúrát, rendre eleget téve a belépések beintése követelményének, hanem csupán a hangzás szempontjából fontos (tematikailag jelenős) és a technikailag problematikus helyeken figyel az egyes muzsikusokra, egyébként a művek érzelmi-indulati folyamatait követi, értelem-szerűen differenciált dinamikai megjelenítést igényelve. Ilyesfajta irányításra csakis rutinos és az adott szólamanyagokból jól felkészült együtteseknél kerülhet sor – s most kiválóan megmutatkozott a zenekari játékosok kvalitása. A pársoros ismertető a nyitószámánál – Schreker: Die Gezeichneten (A megbélyegezettek), előjáték – korábbi (közelebről meg nem nevezett, egyébként Matthew Boyden: Az opera kézikönyve című munkájából származó) ismertető-részlet idézetével a „rejtélyesen csillámló” kezdőakkordra hívja fel a figyelmet. S ezen az előadáson valóban varázslatos hangzással vont a búvkörébe hallgatóságát a zenekar.

A hangszínbeli kidolgozottság a műsor egészének elsődleges jellemzője volt. Rahmanyinov II. zongoraversenyében Kiss Péter személyében olyan szólistát hallhattunk, aki sok-stílusú anyagismeret birtokában érdemben tudja „súlyozni” szólamát a zenekari anyaggal összhangban. „Zenész szeretnék lenni és nem zongorista” – ezt az ars poetica-jellegű mondatát emelte ki címként egy vele készült interjú négy évvel ezelőtt. Tanúsíthatjuk: terve-vágya meghallgatásra talált a zene műzsjánál. Zongorázása mentes minden magamutogatástól, technikailag perfekt, intellektuálisan lényegretörő. Aki először hallotta játékát, azért tanulta meg nevét, hogy a továbbiakban, ha koncertkínálatokban találkozik vele, ne hagyja ki az újrahallgatási lehetőséget.

A műsor második részében programzenei alkotásokat hallhattunk, közülük ismeretbővebben Rahmanyinovtól A holtak szigetént, s kiváltképp hangversenyműsoron ritkán hallható Max Reger-művet: Négy hangköltemény Arnold Böcklin nyomán. Az első akkorddal „beígért” hangvarázs egészen az utolsó hangig kitartott, gyönyörködtető volt a 20. század elejének muzsikája, egyszerre tartva történeti távolságot, s hatva mindmáig korszerűnek. Rendszeres Müpa-látogatóként van összehasonlítási alapom a kísérszövegek, műsorfüzetek minősítéséhez. De talán önmagában is megítélhető, hogy az egyoldalú nyomtatvány, amelyen a két oldalnak a felét tölti ki az ismertetőszöveg, a többi helyet pedig a műsor részletezésén túl a sorozat további hangversenyeinek előzetes beharangozása tölti ki, méltatlan. Rendezőkhöz, helyszínhez – és nem utolsó sorban, a produkciók minőségéhez! (Fittler Katalin)

Óbudai Danubia Zenekar – 2015. november 13.

„Színes, ám korántsem teljességre törekvő keresztmetszetét” szándékozik kínálni három részből álló zeneszerzőportré sorozata keretében Joseph Haydn életművének. Az előző évek hasonló vállalkozásához hasonlóan, ezeknek a hangversenyeknek is a BMC ad otthont. Haydn nemzetközi ismertségére és elismertségére is utal a három program címe, Herr Heyden, Signore Haydn és Mister Haydn. Az első név Haydn 1761-es, másodkarmesteri szerződésében olvasható – a későbbiekben német és más nyelvterülete-

ken egyaránt megtanulták az immár világhírű komponista nevét. Vélhetnénk, az első műsor korai művekből áll, a második vokális termését állítja középpontba, a harmadik pedig a londoni évek szerzőjére fókuszál. Az első est programja rácáfol erre – itt a műfaji változatosság felmutatásával kamaradarabjaival és zenekari műveivel ismerkedhettünk.

Ebben a keretben talált lehetőséget az Óbudai Danubia Zenekar vezetősége arra, hogy a zenekari játékosok kamaramuzsikusként is közönség elé léphessenek. A fisz-moll triótól fokozatosan növekedett az előadói apparátus – ami nem változott, az a muzsikálókékv, s az az empátia, amellyel a hangszeresek „ráéreztek” Haydn humorának megannyi apró mozzanatára.

A zeneszerző-portrészorozat korábban kialakult gyakorlata szerint, ezúttal is Eckhardt Gábor vállalkozott a hallgatóság ka-lauzolására Haydn életművében, gazdag asszociációs körítéssel. A vetített képek néha a lényegre irányították a figyelmet, máskor mosolyt fakasztottak – csakúgy, mint a műsorvezető megannyi szarkasztikus kiszólása, legyen szó művészetekről, társadalmi vonatkozásokról, avagy emberi tulajdonságokról. Láttunk vetített denevért és baglyot a norturnók ürügyén, medve-képeket és tyúkot, utalva szimfóniák ragadványnevére (mielőtt egy kizárólag hangneme és jegyzékszám alapján megnevezhető Sturm und Drang c-moll szimfónia elhangzott volna). Ezek a villanások rövidek a figyelem eltereléséhez (szerencsére), de váratlanságukkal talán elérik a hozzájuk fűzött kommentárok, vagy velük kapcsolatosan elhangzó megjegyzések rögzülését az emlékezetben – merthogy van mihez kötni az egyébként száraznak tűnő adatokat, tényeket.

A fisz-moll trió (Hob. XV:26), a 12 Notturmo (Hob. II:D5, a beígért három darab helyett a teljes sorozat), valamint a G-dúr Notturmo (Hob. II:27, a két tekerőlantos eredetinek átdolgozásában) során a zenekari játékosok többsége színpadra lépett. A második rész újdonsága az volt, hogy karmester nélkül játszott a zenekar. Ennek az az előzménye, hogy a koncertmester Bodor János workshop-keretben foglalkozott a vonósokkal. A L'anima del Filosofo nyitányát követően csendült fel az est csúcspanoré-ójaként a c-moll szimfónia (Hob. I:52), amelynek szokatlan vonásaira előre felhívta

a figyelmet Eckhardt Gábor, így mindaz, ami zenei érdekesség, értő közönséghez jutott el.

Vállalkozókedvre vall, hogy épp a zenei formában kifejezésre juttatott furcsaságokban, előadói értelmezést igénylő, szabad fordulatokban gazdag művet tűztek műsorra karmester nélkül, nem pedig olyan szimfóniát, amelynek stabil (egy-egy tétel folyamán változatlan) tempója van, tehát az egymásrafigyelés kevésbé komplex módját igényli. A muzsikuskok dicséretére legyen mondván, meggyőzően tolmácsolták az ily módon, a figyelem fokozott légkörében kétségkívül még hatásosabbnak érzett kompozíciót.

Nem volt olyan hallgatója az estnek, aki ne kapott volna újdonságot, többletinformációt tényszerűen Haydnról (életéről és/vagy műveiről), és többletérlelmet azáltal, hogy az előadók intenzív jelenléttel, biztos formaérzéssel játszották valamennyi tételt. Megint megbizonyosodhattunk arról, hogy Haydn életműve kimeríthetetlen zenei élményforrás – kiváltképp, ha ezek az élmények iránt az előadók is nyitottak.

A bérleti sorozat egyes estjeire külön is vásárolható jegy. Remélhetőleg a következő esteknél minden szék gazdára talál.

(Fittler Katalin)

Kodály Filharmonikusok Debrecen – 2015. november 15.

Lassan áruvédjeggyé silányul a „Szimfonikus felfedezések” program-meghatározó, tájékoztató jellegű cím, hiszen a – korántsem országos mértékűként, nagy számban rendezett, hanem - kiválasztottként meghívott néhány nagyvárosi zenekarunk számára ilyenkor új kritériumot az jelent, hogy közreműködő szólistaként fiatal tehetséget válasszanak.

Titok tehát (Enigma, ha úgy tetszik), hogy a Kodály Filharmonia Debrecen műsora milyen meg gondolásból nyerte végleges formáját. Sok panasza egyébként nem adott okot a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremnél több léptékkal kisebb helyiséget akár dugig megtöltő hallgatóságának a program: Mendelssohn Szentivánéji álom szvitje, Csajkovszkijtől a Változatok egy rokóka témára (bevett szokás szerint Fitzenhagen verziójában), valamint Elgartól az Enigma-variációk.

Az est első kellemes meglepetését az okozta, hogy a zenekari játékosok érezhetően megtervezett sorrendben foglalták el helyüket (nyilván nem álltak sorba a színpalak mögött, mint valamely ifjúsági seregszemle

részvevői, de a vendégszereplésnek kijáró udvarias gesztusuk jóleső érzéssel töltött el). Ebből is sejthettük: nekik is jelent valamit (s nem csupán további szolgálatot) a fővárosi fellépés. És ezt a hozzáállás az egész programot végigkísérte.

Felejthetetlen bosszankodnivalót (úgy vélem, valamennyi résztvevőnek is) csupán a nyitó taktusok jelentettek. Mendelssohn káprázatos nyitánya álom-akkordokkal indul, amelyek elvarázsolnak. Ennek a varázsnak a háttérben azonban igencsak materiális tényezők munkálnak, tehát kizárólag az intonációs és időbeli pontosság korántsem elegendő. A hangszín korántsem mechanikusan jön létre a megszólaltatott hangszer hangjából, hanem finom arányosításra van szükség, amihez viszont alapfeltétel, hogy a megszólaltatásban résztvevő valamennyi játékos minden szempontból uralja hangszerét. Tudom, mindig vannak új (gyakorlatlan) játékosok egy-egy zenekarban, s még a repertoárdarabok is jelentenek a legújabb tagoknak (vagy épp a kísézőknek) „bemutatót”, tehát a megszólaltatás szempontjából első találkozást. Az együttesbe való beilleszkedés, a pódium-rutin megszerzése kizárólag a fellépések során történhet meg, s ehhez a hallgatóság toleranciája elengedhetetlenül szükséges. De az szomorú, ha úgy „nem sikerül” egy elképzelt hangzás realizálása, hogy elképzelhetetlen, hogy megvalósuljon. Az elcsúfított első akkordsornál előre rettegtünk annak tétel-végi visszatérésétől – s nem alaptalannul.

A rendelkezésre álló emberi tényezőkkel nyilvánvalóan megoldhatatlan, kényes állásokkal kezdeni: több mint kellemetlen. Szerencsére hamarosan az egész együttes kárpótolni akarta a közönséget, s az est folyamán nyoma sem volt hasonló zavaró tényezőnek.

Kovács László irányításával a zenekari hangzás általános jellemzőjeként említhető a telt tónus, a kiegyenlített vonós-színek, és a zenekari szólóállások karakterisztikus megformálása. Külön említésre méltó, hogy a jobbára vezető melodikus anyag megszólaltatásához szokott I. hegedű szólama ideális kísézője tud lenni fa- vagy rézfúvós anyagoknak. A belső dinamikai arányok mindig úgy alakultak, hogy a halk sohasem vált jelentéktelenné, s a szerzők által előírt fokozások sem eredményeztek differenciálatlan csúc- illetve tetőpontokat. Kovács László jól irányítja figyelmét és konkrétumokat kérő mozdulatait az egyes hangszer-csoportokra. Nem elégszik meg a melodikus anyagok látványos rajzolásával, de nem

is hagyja magára az aktuális dallamjátszó játékosokat – hasonlóképp a kísérőanyag iránti figyelmének is lépten-nyomon ad kifejezést. És nemcsak a hangversenyen, a mozdulatok koreográfiájával, hanem nyilvánvalóan már a felkészülés során is. Példamutató a vonósjáték artikuláltsága, a mélyvonások ezáltal olyan alapot biztosítottak, amely bármilyen zenei épület számára megbízható. Külön öröm a dinamikai skála tágassága – a leheletfinom halk hangzásokat a közönség lélegzetvisszafojtott figyelemmel értékelte, a felszabadult tutti-állások pedig boldogság-forrásként töltötték be a nagy teret. Kovács László jó érzékkel választott „kidolgozási technikákat”; vizuális hasonlaltal, néha rézkarc-pontosságra törekedett, máskor szép (akvarell) színeket kevert ki, s amikor lehetősége volt, plakát-méretű kiállításal kápráztatta el a publikumot. Tette ezt úgy, hogy a játékosok belső készletét érezhették e hangzásvilág megjelenítésére – mert pusztán mozdulatok utasítására aligha lehet ilyen felépített-megformált szakaszokból építkezni! Az Enigma-variációk valamennyi zenekari szólója élményta-
doan csendült fel (külön köszönet a brácsa, cselló és klarinét szólóiért!). S itt érdemes (a szokástól eltérően) külön kitérni a műsorfüzetre. A Szimfonikus felfedezések sorozat mindegyike önálló ismertetőfüzetet kap, s ezúttal Várkonyi Tamásnak lehetünk hálásak az informatív olvasnivalóért. Az Enigma-variációk „titka” szakmailag megfajtottnak tekinthető – a szakirodalom tanulságait közérthetően továbbította a műelemzésben, ami a kompozíció felcsendülése előtt követhető olvasmányának bizonyult, de nem volt haszontalan az a gyakorlat sem, hogy variációnként újraolvasva, értően kövessük a művet (a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem világitása a nézőtér számottevő részén lehetővé tette ezt). Ily módon beavatottnak érezhette magát a hallgató - nem az ismeretlen személyek révén, akikhez egy-egy variáció kapcsolódik, hanem az adott formarész zenei specifikumai révén. Ebben az esetben maga a mű is hálás témának bizonyult – de az ilyesfajta, a tényleges hangzás jellegzetességeit a nem-szakmabeliekben is tudatosító ismertetőszöveg haszna felbecsülhetetlen, hiszen az ily módon szerzett „megfigyelési szempontokat” a hallgató más művek esetében is kamatoztatni tudja.

Az est szólistája, a lengyel Tomasz Daroch a budapesti Pablo Casals Gordonkaverenyen elért (megosztott) II. helyezette volt, s ekkor kapta különdíjként ezt a fellépési lehetőséget. Nem okozott csalódást a ki-

váló gondok által kényeztetett hazai közönségnek – játékának sajátosságaként egyfajta villódzó belső örömet említhetnék. A technikai nehézségeket fölényesen győző szólista korántsem elégszik meg a teljesítmény-orientáltságból adódó perfekcióval – vérbeli játékos, aki számára a mindenkor megismételt igényes interpretációból adódó sikerélmény alapkövetelmény. Szép este volt. *(Fittler Katalin)*

Pannon Filharmonikusok – 2015. november 20.

A közelmúltban Anja Harteros áriaestjének kísérőjeként léptek fel a Müpában, vendégkarmesterrel, most pedig a „Bécsi sorsok” programmal megkezdtek a Pannon bérlet-sorozatot. Alkalmat kínál ez ismételt örvendezésre, amiért a vállalkozószellemük (a nem-budapesti zenekarok közül elsőként, s mindmáig egyetlenként hirdettek meg bérleti sorozatot a Müpában) kellő felkészültséggel párosulva rendszeresen teltházas érdeklődést vált ki. Jön a törzsközönség, várja kedvelt együttesének fellépéseit – amiben része lehet a műsorpolitikájuknak.

„Hallgatóbarát” programokkal jelentkeznek, számítva a komolyzenei örökzöldek iránti állandó érdeklődésre, és többnyire érdekességről-ritkaságról is gondoskodnak. Nehéz eldönteni, melyikhez kell több bátorság – mert hiába „tudja” a hallgató a stúdiófelvételek és az élő hangversenyek közötti különbséget (ismétlési-javítási lehetőségek a maximális perfekció igényének eleget téve, szemben az itt-és-most élmény közvetlenségének velejárójaként az esetlegességekkel), ismert darabok esetében megannyi akusztikus emlékképpel kell felvenni a versenyt. Az ismeretlen daraboknál pedig ott a felelősség: a hallgató könnyen egyenlőségjelet tehet a mű és az adott (általa egyetlenként ismert) előadás közé.

Vezető karmestere, Bogányi Tibor irányításával Korngold Hegedűversenyét kínálták ezalkalommal ritkaságként, Beethoven-művek keretében. Nyitószámként klasszikus formai biztonsággal és fegyelemmel csendült fel a III. Leonóra-nyitány, szünet után pedig a megunthatatlan V. szimfóniát hallgathattuk újra.

Az est meglepetését a szólista, Benjamin Schmid jelentette, feltehetően a zenekarnak is (egyébként előző este Pécsen is megszólaltatták ezt a műsort). Életrajzában megannyi olyan adat van, amely sok kollégájában szerepel (versenygyőzelmek, fellépések neves együttesekkel, karmesterekkel), s még repertoárjának nagysága sem

kelt különlegesebb hatást. Arra is számos példa van, hogy klasszikus (történeti) zenék mellett valaki rendszeresen játszik jazz-muzsikát is. Mindennek alapján biztosak lehetünk abban, hogy rangos szólistát köszönhetünk a pódiumon. Benjamin Schmid viszont szólamának első hangjaival elvárásolta hallgatóságát. Lenyűgöző az a magabiztosság, amellyel mind hangszerét, mind a játszanivalót, ezúttal a Korngold-versenymű magánszólamát uralta. Lehet tudni, hogy repertoárjának régi darabja, hiszen épp egy évtizede jelent meg lemezfelvételen (a 2004-es Salzburgi Ünnepi Játékok emlékeztető hangversenyének megörökítéseként), de ez sem magyarázza azt az érezhető játékörömet, amellyel megosztotta a mű élményét a hallgatóságával. Aki előre elolvasta az ismertetőt, arra is figyelhetett, felfedez-e ismerős filmzene-részletet a versenyműben – de akit mindennemű információ nélkül ért a kompozícióval való első találkozás, annak nem az „alkalmazott zene” újbóli felhasználása jutott eszébe. Lelkes zenekar és differenciált hangzásképre törekvő dirigens közreműködésével kedvező benyomást alakítottak ki a műről. A figyelemért oldottság járt, a ráadás egyéni ötletét rendkívül jól fogadta a közönség: Schmid ugyanis a dirigens közreműködésével adott ráadást, kihasználva, hogy Bogányi Tibor nem lett hűtlen a hangszeréhez, a gondolkáchoz. Weill zenéje új szintet hozott a bécsi programba – de ezt senki sem bánta.

Mint ez általában lenni szokott a Pannon hangversenyein, kevesen távoztak a szünetben, ami az előadás színvonalát is minősíti. Miközben hallgattam a művet, arra kellett gondolnom: az ilyen hangversenyek azokat az időket idézik vissza, amikor a (szinte kizárólagos lehetőségként az élő-) zenehallgatás hozzátartozott a polgárság mindennapjaihoz – ha nem is mindennapi tevékenységként, de bármiféle különleges reklámkampány és hasonló figyelemfelkeltő akciók nélkül. Egyszerűen jó volt ülni a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben, s a napi munka után átadni magunkat a szép zene hallgatásának (akkor is, ha ezen az estén a rezések nem tudásuk legjavát adták – mert még az is „belefért”). *(Fittler Katalin)*

Honvéd Férfikar-MÁV Szimfonikus Zenekar – 2015. november 22.

Magyar Nemzeti Múzeum Díszterme

A Honvéd név kötelez – mondhatnánk és magyarázna egy – a magyar zenei életben a közelmúltban tett – egyedülállóan nemes

gesztust. A Honvéd Férfikar a Nagy Háború kezdetének centenáriuma alkalmából ugyanis öt magyar zeneszerzőtől kért egy-egy új kompozíciót. Ám a közel hetven éves múltra tekintő Honvéd Férfikar kezdeményezése nemcsak az együttes neve miatt jöhetett létre, hanem rámutat arra a kivételes értékre és színvonalra, melyet létezésükkel hazai hangversenyéletünkben elfoglalnak. Az énekkar és vezetőjük – Strausz Kálmán – az I. világháború kitérésének századik évfordulójára való méltó megemlékezés keretében ugyanis a szándék mellett az ötlet megvalósításban is jeles szerepet vállalt. A Nagy Háború kezdetének centenáriuma alkalmából öt magyar zeneszerzőtől kértek egy-egy új kompozíciót, melyek a férfikar mellett szimfonikus zenekart és szólistákat is foglalkoztatnak. A felkérésnek köszönhetően megszületett művekkel – „Mikor megyek Galícia felé ...” címmel – két esten ismerkedhetett a közönség. Az első koncerten Csemiczky Mikós De profundis, Gyöngyösi Levente Katonasírató és Selmeczy György Te Deum 1914, a második pedig Vajda János Memento 1914 és Orbán György Versus Psalmi című alkotásának ősbemutatói hangoztak el. A Honvéd Férfikar mellett mindkét koncerten a MÁV Szimfonikus Zenekar is közreműködött. Magam a második hangversenyt hallottam, ennek benyomásairól számolok be.

A Vajda- és az Orbán-mű premierjét – hasonlóan az első hangversenyhez – a társművészetek is színesítették: Kiss Emma és Olt Tamás színművészek az I. világháborúhoz kapcsolódó verseket, napló- és levélrészleteket olvastak fel szuggesztív módon és meggyőző erővel, többek között Babits Mihálytól, Gyóni Gézától és Tersánszky Józsi Jenőtől. A koncertet Shakespeare Macbeth című drámájának részlete nyitotta, mely hangulatában remekül illett az est tematikájához: a három boszorkány gonosz szavai a „Skót darab”-ban is a háborút készítik elő. A kor hangulatának megidézését segítette a prózai előadásokat kísérő vizuális bemutató: kivetített fotókkal és korabeli filmhíradós részletekkel elevenítették fel Magyarország I. világháborús részvételét.

Vajda János (*1949) és Orbán György (*1947) műveinek egymásmellé állítása nagyszerű ötletnek bizonyult. A vasárnapi koncert mindkét szerzőjének eddigi életművében – minőségben és mennyiségben egyaránt – jelentős helyet foglalnak el a kórusra írt alkotások. Javarészt mindketten tonális zenét írnak, műveik közérthetőek, könnyen befogadhatóak, éppen ezért – ami kortárs zenénél nem féltetlenül evidens – népszerűek a

közönség és az előadók körében. A fentieket az új művek sem cáfolták meg.

Elsőként Vajda János alkotása csendült fel. A darab szövege négy forrásból merített: Ady Endre Ésaías könyvének margójára című verséből, egy magyar katonadalból, Bornemissza Péter Az ítéletről és Babits Mihály Miatyánk 1914 című verséből. Az opera műfajában is jelentőset alkotó Vajda új darabjában is tetten érhető az opera felől közelítés attitűdje, ugyanakkor egy másik műfaj, a szimfonikus költemény jellegzetességei is megmutatkoznak. Utóbbit a mű egybekomponáltsága csak tovább erősítette. (Csak a kottából derül ki, hogy a darab két nagyobb egységre tagolódik, de ezek szünet nélkül kapcsolódnak egymáshoz.) A zeneszerző láttató erővel vezette végig a hallgatót a háborút kíséző érzelmek változásain. A kezdet könnyed és euforikus volt: a korabeli szórakoztató zenék kavalkádjá idézte fel a kezdeti optimizmust: „mire a levelek lehullanak, addigra a katonák is hazatérnek”. A katonadal – bár még mindig őrzött valamit a bizakodó hangulatból – zenéjében és szövegében is már sötétebb színeket mutatott meg. Az érzelmi mélypontot a Bornemissza-szövegrészlet alatt érte el az alkotás. A szerző itt bőven alkalmazta a madrigalizmus eszközeit, az apokaliptikus versképek a hangszereléssel teljesedtek ki. A mélypont után pedig jött a csúcspont a Babits-szöveg alatti szakaszban. Az imához illő, méltóságteljesen lassú tempó, a disszonáns motívumok utáni fokozatos konszonanciára váltás, a „Bocsásd meg a mi bűneink”-től kezdődő rövid, korálszerű a cappella szakasz, a „de szabadíts meg a gonosztól” fordulópontja hatásosan fejezte ki a béke utáni vágyat.

Az est másik ősbemutatója, Orbán György kompozíciója a 144. zsoltár latin szövegének sorait idézte. A tőle megszokott virtuóz és elegáns hangszerelésre természetesen itt is felfigyelhettünk. A mű egyik sajátossága a zenekari hangzásban, hogy az emberi hang mellett ezúttal – a szöveget megjelenítve – a szokásosnál fontosabb szerepet kaptak a rézfúvósok és az ütőhangszerek. Ha nem is értenénk a latin szöveget (a mű zenéjének szövegét a színvonalas kísérfűzetben latinul és magyar fordításban is követhettük), a zene akkor is elmondta, hogy drámai történések fűtanúi vagyunk. Míg a zene homogén szövegre támaszkodott, a nagyforma ugyanakkor – ciklikus tagoltságával – a szimfónia négytétélességével mutatott rokonságot.

Csak a dicséret hangján lehet szólni az előadóról. Ősbemutatók lévén nem lehet ru-

tinről beszélni, a muzikusoknak ilyenkor az új mű betanulásából eredő többletmunkát is vállalniuk kell. Strausz Kálmán gondos munkájának köszönhetően a Honvéd Férfikar érzékenyen és színgazdagon szólt, hatásosan és magas színvonalon jelentek meg interpretálásukban a szélesen ívelő dallamok. Kitűnően játszottak a MÁV Szimfonikus Zenekar tagjai is, játékuik mindvégig magabiztos és szuggesztív volt. Mindkét együttes jó állóképességről tett tanúbizonyságot: nehézségek nélkül bírták a két új mű szünet nélküli, egymás utáni előadását. (Kovács Ilona)

A Honvéd Férfikar
következő hangversenye:

Ismeretlen férfikarok

A béreltsorozat második hangversenye Sibelius, Grieg, Cornelius, Gallus, Arriga és Verdi olyan, férfikarra íródott műveit vonultatja fel, melyek megkomponálásuk óta nem csendültek fel a magyarországi koncerttermekben. Ezzel folytatódik az a sok évtizedes hagyomány, melynek keretében a Honvéd Férfikar nagy hangsúlyt fektet a ritkán hallható férfikari darabok megszólaltatására.

Magyar Tudományos Akadémia,
Díszterem

2016. február 19. 19:00.

Vezényel: Strausz Kálmán
Közreműködik a Honvéd Együttes
Férfikara

Pannon Filharmonikusok – 2015. december 13.

Egyazon rendezvényt különböző szempontok alapján értékelhetünk, különböző mércéknek egyazon produkció nyilvánvalóan más szinten felel meg. Matematikailag kifejezve, ha „egyszerűsítünk” azzal a közös tényezővel, ami szinte valamennyi zenekarunkról elmondható, miszerint a muzikusok túlterheltek, még mindig marad bőven említésre méltó, egyedi sajátosság. A Pannon Szimfonikusoknál ezek sorában előkelő helyet foglal el mindenképp a vállalkozókedv, éspedig a zene sokszínűségének a felmutatására. Ezzel függ össze, hogy játszanivalójuk listáján egyaránt megtalálhatóak repertoárdarabok (a megújuló közönség számára ezek is újdonságok!) és ritkaságok, a zenekari zeneiro-

dalom szinte teljes időszakát felölelve (hangsúlyozottan jár köszönet a 20–21. századi művek műsorra tűzéséért, beleértve az operákat). Hasonló nyitottság figyelhető meg a közreműködők kiválasztásánál is, amikoris sok fellépésük során bőven adnak lehetőséget fiatal (pályakezdő) művészeknek.

A Szimfonikus körképből Szimfonikus felfedezésekké módosuló hangversenysorozat keretében ezévi fellépésük alkalmával arra a közelmúltban mindinkább előtérbe kerülő szempontra helyezték a fő hangsúlyt, hogy fiatal tehetségek adjanak reprezentatív fellépési lehetőséget. Szabados Évának jutott ez, aki a 2013-as Nemzetközi Fuvola-versenyen a legeredményesebb magyar játékosnak bizonyult. Tegyük hozzá, hogy külföldön tanuló művész-jelöltől van szó, s emlékeztessünk arra, hogy a zsűrielnök a díjkiosztáskor a gálakoncerten értelmette azt a jelenséget, hogy a nagyszámú, zeneileg igényesen felkészült magyar versenyző épp a pódiumon való szereplésben való rutin hiánya miatt nem tudott eljutni a döntőig illetve a dobogóig. Nos, a Műpa-küldöndj épp ezen próbál szépíteni.

Eddig akár szokványos is lenne a történet, de különlegességét az adja, hogy karmesternek is fiatal pécsi közreműködőt választottak, Erdélyi Dániel személyében, aki kétségteljesen életreszóló élményként könyvelheti el, hogy pályája kezdetén Beethoven IX. szimfóniáját is vezényelhette (több helyszínen, közülük legrangosabban Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben). Kihasználva a helyi adottságokat, szólístaként több külföldi fiatal énekest is meghívtak (a rijekai Horvát Nemzeti Színház operanékeseihez basszistaként Pallerdi András csatlakozott).

Mindebből is kitűnik, a „felfedezések” ezúttal többdimenziósak – s ebből adódóan a közönségnek azt a statisztika-szerepet is fel kellett vállalni, hogy asszisztál a fiatal művészeknek, hiszen csak „élesben” lehet pódium-tapasztalatokat szerezni. Tehát, felfedezhettük magunknak Reinecke késői Fuvolaversenyét, amely fuvolista-berkeken kívül kevésbé ismertnek számít, és felfedezhettük, miként kel hangzó életre – ott és akkor – Beethoven megunthatatlan remeke (a Nemzeti Énekkar megbízható közreműködésével).

Az előzmények ismeretében tehát ismételtén regisztrálhattuk Szabados Éva zenei felkészültségét, habár produkciója korántsem tudott lelkes rajongótábort verbuválni az általa kedvelt versenyműnek. Az átütőerő, a személyes jelenlét ereje továbbra is hiány-

zik, s miközben formálisan alakul a pódium meghódítása (elegáns fellépőruha, protokolláris kézfügás a koncertmesterrel), az izgulós-diákos szajtörlés gesztusa még mindig az úton-levérsől tanúskodik. Ezúttal hasznos volt a kotta kirakása, mentesítendő a memóriazavar rémétől a szólistát, aki így maximálisan koncentrálhatott a fuvolajátékra. Ami szép hangon történt, de a magávalragadás többlete nélkül.

Főállásban a Budapesti Műegyetemi Zenekar karmestere és zenei vezetője Erdélyi Dániel, rendszeres zenekari gyakorlata van tehát – neki a szimfónia-jelentette feladat nagyságával kellett megküzdeni. Ami persze csak részben igaz, hiszen az előadók egy része, korábbi tapasztalatai birtokában, jótékonyan segítette. Számára minden bizonnyal jókor jött ez a feladat, az ismert kompozíciót „kétkezes” karmesterként hívta életre, mellőzve a formális-semmitmondó tükröződásokat, szinte állandó önálló balkéz-koreográfiával. A sok mozdulat a lelkesedés és felkészültség velejárója – minden bizonnyal letisztult a gyakorlat során, amikor kiderül, az adott apparátus számára mely gesztusok szükségesek (fontosak, például konkrét beintések), melyek hasznosak-inspirálóak az ideális dinamikai arányok megteremtése érdekében, s melyek azok, amelyek legfeljebb a néző-hallgatók érzelmi-indulati tájékoztatását segítik.

Maga a Reinecke-furolaverseny inkább csak pihentető zenehallgatást jelentett, a Beethoven-szimfónia aktivizálta a hallgatói figyelmet. A szólisták közül a szoprán Anamarija Knego kiegyenlített-szép szólama, érzékeny muzikalitása okozott maradandó élményt.

A zenekar, az est voltaképpeni legfontosabb szereplője, fáradhatatlannak bizonyult. Győzték a fokozásokat, és törekedtek a differenciált dinamikai skálára. A belső arányok pontosabb-részletezőbb kidolgozását legfeljebb állandó karmesterrel lenne méltó számonkérni, olyannal, akivel „fél-szavakból is megértik egymást”. Így viszont inkább azt lehet értékelni, hogy a zenekari szólisták sem törekedtek biztonsági megoldásokra, s az igényes-szép megformálások érdekében vállalták a kockázatokat is.

(Fittler Katalin)

MÁV Szimfonikus Zenekar – 2015. december 19.

Legalább a számvetésre alkalmas kínálkozó év-végi időszakban érdemes felemlíteni azt a tényt, hogy miközben időről-időre újabb kezdeményezések jelzik a közönség-

nevelés iránti felelősséget, vannak együttesek, amelyek időtlen idők óta teszik ezt, különösebb figyelemfelkeltő eszközök nélkül. Mind a Duna, mind a MÁV Szimfonikus Zenekar életének részét képezik olyan sorozatok, amelyek keretében egy hétvégi napon két koncert keretében juttatnak el komolyzenei értékeket a hallgatóság „szélső” generációihoz. A MÁV Szimfonikusok Unokák és nagyszülők hangversenyei sorozatának helyszíne a Magyar Nemzeti Múzeum, s ezáltal talán arra is jut figyelem, hogy a zene az egyetememes művelődéstörténetnek a része.

Mint a legtöbb helyszín esetében, e gyönyörű terem mellett és ellen egyaránt lehet érveket keresni (és találni) – mindenesetre, öröm látni, ahogyan a kicsik és picik birtokba veszik a szép környezetet. Hogy a nézőtér gyakorlatilag egy szinten van a zenekarral, sokat levon a látvány élményéből – megannyi apróság számára leküzdhetetlen akadályt jelent az előttük ülők háta...

De az érdeklődés nem ismer akadályokat, sőt, talán az egyéni leleménnyel megszerzett élmény-morzsa még értékesebbek számukra; mindenesetre, a jó óras program előtt (sőt, röviden még utána is) ki-ki talál lehetőséget a hangszerek szemrevételezésére. Megválaszolhatatlan kérdés, hogy milyen az ideális műsorszerkesztés, milyen program-összeállításokkal lehet leginkább felkelteni és ébren tartani a történeti zenék iránti érdeklődést. Annak pedig már-már hagyománya van, hogy mit képzel változó idők felnőtt-társadalmi gyerekek számára „aktuálisnak”. A koncertprogramok esetében azzal is számolni kell, hogy a tényleges közönség a megcélzott hallgatóságnak igencsak széles rétegéből verbuválódik.

Amióta hagyománnyá lett, hogy újkor Haydn oratóriuma, A teremtés csendül fel a Művészetek Palotájában, kínálkozik a lehetőség: előkészíteni a monumentális zenei alkotás befogadására a jövő potenciális közönségét.

A teremtés részletei csendültek fel tehát, három fiatal énekes-szólista és a Budapesti Ifjúsági Kórus (a helyszín által kínált lehetőségeknek megfelelő létszámú) közreműködésével. Fenyő Gábor műsorismertetőjének nagy haszna, hogy mindig előre felolvasta a következő részlet szövegének magyar fordítását – így tehát a figyelmes hallgató részletesen tudta követni a zenei történéseket (emlékeztetőként remekül funkcionált a nyomtatott műsorismertető). A hallgató számára egyszeri élményeket kínálnak a rendezvények. Mindkét előadást végighallgattam, egyiket a közönség sorai-

ban elvegyülve, a másikat – jobb rálátással – a karzatról. Az elsőnek mosolygató pillanata volt, amikor egy apróság sírva fakadt – éspedig egyértelműen a zene hatására, megijedve a nagy hangerőtől (ha hihetünk a visszaemlékezéseknek, Mozart is elájult, ha a közelében hangosan megszólalt egy trombita...). Számos olyan látvány-pillanatot sikerült ellesnem, amelyek vetekedtek Bergman Varázsfuola-filmjének emlékezetes képeivel: felbecsülhetetlen az értékek azoknak a lehetőségeknek, amikor a gyerekek (ki-ki a saját vérmérsékletének megfelelően, a részben spontán figyelem hatására) átadják magukat a belefeledkező gyönyörködésnek. És voltaképp elismerésre méltó az a figyelem, amellyel hallgatják a zenét, azaz, megtanulják a koncerttermi viselkedést (a kivételekben a felnőttek is hibásak, a magukat, irányító-nevelő szerepüket túldimenzionáló, a figyelmet duruzsoló információkkal elvonó okoskodók).

A zenekarban játszó családanyák és –apák is időnként kipislogtak a közönségre, részeseülni az ellesett pillanatokban. Ugyanakkor érezhető volt az a felelősség, hogy élményt akartak kínálni, tehát a mű iránti felelősségük nem csökkent (erről gondoskodott a dirigens Csaba Péter is). A második rendezvény hallgatása során tudatosodott bennem, hogy bármennyire is kínálkozik a lehetőség, első részletként megmutatni az oratórium kezdetét, a káoszt, s eljutni a csodálatos-nagy C-dúr fényakkordig, erre a zenére még nincsen ilyenkor „hangolódva” a hallgatóság. Hiszen a káosz-jelleget leginkább azok értékelik, akik a klasszikus zenei (összhangzat- és formatani) rend ismeretében követik az egyedileg megformált muzsikát. Ráadásul, a fényakkord a visszhangos teremben leginkább erejével „vakított”, hangszínének ragyogó világossága (világos ragyogása) nem jutott kifejezésre.

A zenekart illetően, elsősorban a zenekari szólistáknak jelenthetett élményt ez a keresztmetszet-koncert. Mindegyik alkalommal átélhették az illusztráló hangfestés csodáját (ez az egész együttesre is vonatkozik), és itt – nem lévén nagy „tétje” a szereplésnek, akár egy-egy frázis szabadabb megformálásával is kísérletezhettek.

A kórus közreműködése mindig hatásos – az viszont talány a számomra, hogy hogyan/miért kerülhetett az első sor exponált helyére olyan kórustag, aki láthatóan nem vett részt az intenzív hangzaskép kialakításában (hogy kezdő-e, vagy csupán e műben debütált, netán utolsó pillanatban rekedt be, érdektelen a közönségnek – viszont a lelkesen éneklők látványában zavaró foltot jelentett).

A zenekari játékosok többsége hangversenyen elvárható fegyelmezettséggel hallgatta a műsorvezetőt. Annál bántóbb volt, amikor a második alkalommal jól látható muzsikus (szólamvezető) traccsolt feltűnően pult-társával és más muzsikussal (a háttérben a rezések apró alkalmi sutyorgása nemigen juthat el a hallgatók többségéhez) – ebben, és csak ebben érződött, hogy ez a rendezvény nem kerül (auditív és vizuális) megörökítésre.

Remek lehetőség volt ez a szereplés a szólístáknak, részben, mert volt módjuk kikísérletezni, hogyan tudják mikrofon nélkül „beénekelni” a teret – a két lehetőség pedig e tekintetben is hatványozott hatású. Külön a tenor Józsa Botond szereplését emelném ki, aki remek jelenléttel, mindig elhittető erővel, a szöveg-tartalomnak megfelelő hangulat érzetetésével énekelte szólamát.

Egy olyan mozzanatot említenék még, amely kiválóan alkalmas arra, hogy a gyerekekben elmélyítse az élményt. A koncert végén, a teremből kifelé menet egy nagypapa megkérdezte az unokáit, hogy melyik zene tetszett nekik a legjobban – és öröm volt hallani, ahogyan működött az élmény-megosztás készítése: a kislány és a kislány a ráismertetés szándékával határozta meg a kiválasztott részletet, tehát a hangzó és informatív jelenségek közül kiválasztva lényeges mozzanatokot. Ezek a gyerekek sajátjukként vitték magukkal haza a hangverseny élményét, és Haydn zenéjét – és minden bizonnyal lelkesen vállalkoznak a későbbiekben is hasonló kulturális kirándulásokra.

Karácsonyváros délelőtt lett, egyaránt köszönhetően az előadóknak és a közönségnek. *(Fittler Katalin)*

Óbudai Danubia Zenekar – 2015. december 19.

A BMC-ben otthonos zeneszerzőportré-sorozat második estje a Signora Haydn címet viseli – s ebben kapott ízelítőt a zenekari estek látogatója Haydn vokális muzsikájának megannyi árnyalatából.

A sorozat első estjénél több lehetőség kínálkozott Eckhardt Gábor számára is, hogy ne csak információkkal, érdekességszámba menő adalékokkal lássa el a közönséget, hanem – kihasználva a szemléltetés-illusztrálás közvetlen-érzéki hatását – emlékezetes képek felvillantásával próbálja átrajzolni azt a sematikus képet, amely, sajnos, generációkról generációkra öröklődik. Aki csupán végighallgatta az adatokban gazdag kommentárokat, egy életre megszabadul

attól a képtől, miszerint az évtizedeken át egyetlen munkáltató alkalmazásában álló, bizonyos szempontokból szolgaként kezelt szerző elszigetelten élt és alkotott. Pontosabban, más értelmet kap az elszigeteltség, hiszen egyúttal azt is jelentette, hogy az adott keretek között a maga ura volt, egy személyben etalon, miközben szabadon gazdálkodott a kottatár anyagával, megítélve, mely szerzők műveit kelti együtteseivel hangzó életre.

Mindenesetre, Eszterháza egykori pezsgő zenei életének felvillantása bármely más figyelemfelkeltő turisztikai kínálatnál erősebb vágyat volt képes ébreszteni, hogy afféle historikus zárandoklatként személyesen is megtapasztaljuk, jelentős felújítási vállalkozások eredményeképp ma az, ami napjainkban hozzáférhető az egykori lehetőségek közül – immár a nagyközönség számára (pedig még csak célzás formájában sem hangzott el semmiféle reklámizű megjegyzés).

Jelentéssel telt meg tehát a tényként sokhelyütt olvasható értékelés Pompakedvelő Miklós környezetéről – és ettől fokozott figyelem jutott a zenének is, amelyek kétségkívül kevésbé ismert megvilágításból mutatták be a szerzőt.

Hallottunk betétáriákat, amelyeket feltehetően Haydn komponált, az éppen rendelkezésre álló énekesek „hangjára szabva”, mindenki meglegedésére, Wierdl Eszter előadásában. Űde színfoltot jelentett, hogy a Gráf Zsuzsanna vezényelte Angelika leánykar nyolc tagja kánonokat énekel, amelyek szövegét előzetesen fordításban közölte Eckhardt Gábor, így nem kényszerültünk kövessük. A gazdag kánon-készletből frapáns-szellemes tételek csendültek fel, talán csak azzal lehetett volna még fokozni a hatásukat, hogy a szólamok kavargását a énekesek szabadabb elrendezésével felerősítsék (így a kiteljesedő zenei anyag afféle helyben-mozgó mobil érzetét keltette néha).

Az est második részének jelentős részét egy szólókantáta töltötte ki; az Ariadne Naxos szigetén Kun Ágnes Anna interpretációjában Haydn drámai vénájának erejéről győzte meg a hallgatóságot. A Philemon és Baucis nyitány jó alkalmat kínált rövid kalandozásra a görög mitológia világában. Ezt a tételt karmester nélkül játszotta, a koncertmester Mező Péter irányításával a zenekar, azzal a frissességgel, amelyet a gyönyörködtető változatos hívhatott életre. Ezeknek a zeneszerző-portré sorozatoknak ugyanis megvan az a haszna, hogy egymást erősítik a különböző műfajokban szerzett tapasztalatok (hasonló kitekintési lehetősé-

get biztosítanak más szerzők műveinek ismeretében – egy-egy karakterisztikus vokális frázis hallatán többször felkaphattuk a fejünket: melyik Mozart-műből ismerősek?!). Hámori Máté vezényletével a zenekar játéka ismét emlékezetünkbe idézi múltjának azt a fejezetét, amikor Nemzeti Ifjúsági Zenekarként élvezett megkülönböztetett figyelmet és elismerést.

A végére hagytam az est legismertebb műsorszámát – az Op. 33-as vonósnégyes-ciklus második darabját. Ez az Esz-dúr kompozíció korszakos remekmű, tanulságos az előadóknak és igazi élvezetet jelentő a hallgatóságnak. És ez a kamarazenélési lehetőség ideális tekintetben is, hogy szólista-felelősségre készíteti a játékosokat, egyszersmind érzékenységre, dinamikailag is differenciált együttjátékra. Mező Péter rutinos kamaramuzsikusi, primáriusként követendő példát jelent partnereinek, Radics Ádámnak, Dr. Vadinszkyne Varasdy Tündének és Horváth Ildikónak.

Előrelátásról tanúskodik, hogy e hangversenysorozat kezdési időpontja 19 óra. Eckhardt Gábor illusztrált előadásával így is jócskán az éjszakába nyúlik a rendezvény – ugyanakkor, alig észleltük az idő elteltét, csupán néha türelmetlenkedtünk: jöjjön már muzsika. Az élmény komplexitása vég-eredményben üdítően hatott.

A folytatásban Mister Haydn január 23-án érkezik. *(Fittler Katalin)*

Zuglói Filharmónia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar – 2016. január 9.

A négy hangversenyből álló Stephanus bérlet a 2015/16-os évadban a Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermében kerül megrendezésre. A második estnek a szokásosnál gyéribb látogatottsága vélhetően részben időjárási tényezőkre vezethető vissza. Annál is inkább, mivel az együttes feltétlen hallgatótáborral rendelkezik, amelyet hosszú idők tapasztalatai erősítettek meg abban a meggyőződésében, hogy azt, amit az előadók kínálnak, feltétlenül érdemes meghallgatni, legyen repertoárdarab, ritkaság vagy újdonság. Ilyen megfontolásból mindenképp kijárt volna a teltház a január 9-i hangversenynek.

Jóllehet, tényszerűen igaz, mégis, goromba csúsztatás lenne azt állítani, hogy két huszonéves szerző darabja szerepelt a műsor első részében. Petrovics Emil 26 évesen komponált I. kantátája méltán megérdemelné a „barátságos muzsika” besorolást, a Zeneakadémia végzős zeneszerzés-szakos

növendékének kompozíciója nem állítja megoldhatatlan feladatok elé sem a szólístát, sem pedig a speciális összeállítású kamarazenekart – a hallgatóságot pedig a pasztorális atmoszférával veszi körül. A szövege (mint Geszthy Veronika tolmácsolásában is tapasztalhattuk) jól érthető, a dallamvilága első hallásra megnyerő, a hangulatról a választékos hangszerelés (hangszínvilág) gondoskodik. Igényessége épp abban rejlik, hogy a plasztikus formák gondos artikulációt követelnek, megtervezett-tudatos építkezést. Ebben a közegben a tagolás apró pongyolaságai éppúgy feltűnnek, mint a pontatlan hangindítások, gikszerek. Ez a gyakran áttört szerkezetű ciklus épp arra kínál jó lehetőséget, hogy a zenekari játékosok mindegyike felelős kamaramuzsikusként érezze magát (s mivel technikailag nem támaszt megerőltető követelményeket, egyszersmind sikerélményt is ad!). A többnyire nagy feladatokra vállalkozó együttes muzsikusaival ezt a lehetőséget korántsem aknázza ki Záborszky Kálmán (talán azért, mert a zárószámra összpontosítottak erőt-energiát).

„Beatus vir” – a 112. zsoltár kezdőszavai kétségkívül ráillenek Harmath Dénesre, az eseten először felcsendülő mű szerzőjére. A szoftverfejlesztő orgonaművész életében meghatározó szerepet játszik a zene, ami magától értetődik zenei tanulmányaiból. Az viszont több mint baráti gesztus, hogy az énekkarban éneklő, templomi orgonistaként és zenekari continuo-játékosként ismert – 29 éves – fiatalembert zeneszerzővé avassa, amennyiben bérleti sorozat keretében ad lehetőséget nagy apparátust (3 szólístát, énekkart – ezúttal a Szent István Oratóriumkórus mellett a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola Cantate Vegyeskarát – és zenekart) foglalkoztató műve ősbemutatójának. Olyan darab ez, amelyet műsorra tűzhet reprezentatív alkalmakkor bármely – nagyszámú muzsikust megnyerni képes – templom, s a hívekben korántsem fog ellenérzést kelteni, hogy „kortárs” muzsika szól. Mert, valljuk meg, stílusgyakorlat ez a javából, amelynek elméleti hátterét épp a gyakorlati muzsikálás biztosította; a Sapszon-kórusbirodalomban és az Istvánosok zenekaraiban megszerezhető, több stílusra kiterjedő zeneirodalom-ismeret. A muzsikusk-társak és az empatikus közönség szeretete meleg fogadtatást biztosított a műnek.

A koncert tényleges súlypontját Henk de Vliegernek a Wagner Tetralógiájának zenei anyagából létrehozott Ring szimfóniája jelentette (ami a címmel ellentétben, inkább szimfonikus költemény műfaj-meghatáro-

zásra tarthatna igényt). Ez a zenekari darab terjedelmét tekintve csupán vázlatos „olvasmánynapló” a négy estét betöltő Tetralógiához képest, viszont mivel annak ismert-jellegzetes részleteit fűzi egymáshoz, nagy létszámú együttest igényel, a zenekari játékosoktól pedig a legkülönbözőbb kritériumokat: a szólamtudáson túl a hosszantartó koncentrációt (kellő energiával, kiváltképp a vonósoktól), a hosszú szünetek utáni pontos belépések biztonságát (időben és intonációban, megfelelő dinamikával), és a saját-szólamnak a mindenkori hangzás-egészen való elhelyezését. Itt nem lehet a karmestertől várni a mindenkori belépéseket segítő „beintéseket”, a dirigens fő tevékenysége kényszerűen a nagy apparátus együtt-tartása, s a kreatív aktivitás elsősorban az átvezetésekre, az új tematikus anyagok beindítására (egyúttal a zenei folyamat biztosítására) irányul. Ez a feladat jelentett kihívást a zenekarnak, s egyszersmind a legtöbb játékos-erő-lehetőséget. Igazi erőpróba is egyben – s ha arra gondolunk, még rendszeresen Wagnert-játszó zenekarok előadásai sem mentesek a gikszerektől, akkor aligha kárhoztathatjuk a Zuglói Filharmonikusok néhány, esetleg kevés zenekari gyakorlattal rendelkező rézfűvós-szólístáját a bizonytalankodó hangindításokért. Az viszont mindenképp dicséretes, hogy a rézfűvós-kórus mindig a helyzet magaslatán állt. A kalapácsoló nibelung-motívum viszont csengő-bongó ködből született meg – de végülis felcsendült pregnáns ritmikus profilja (e tapasztalat viszont mindenképp tanulságos volt a zenekari ütősöknek!). A vonósok elismerésre méltóan győzték erővel-energiával – talán csak a hegedűsök-intonálta Brünnhilde-dallam, a Schlussgesang szívfájdítóan gyönyörű fordulata lehetett volna intenzívebb...

A közönség informálásáról dicséretesen gondoskodtak a szervezők; a Zuglói Filharmonia éves műsorismertetőjéhez képest többletet tartalmazó aktuális szórólappal (rajta a Petrovics-kantáta teljes szövegével), valamint tájékoztató vetített kiírásokkal (a latin szövegű zsoltár esetében a magyar fordítással, a másik két műnél a tételcímeikkel, illetve a Tetralógia konkrét-tartalmi, cselekmény-mozzanatokra illetve vezérmotívumokra való utalással).

A Ring-szimfónia, amelyből 1998-ban a MÁV Szimfonikus Zenekarral, Jurij Simonov vezényletével készült lemezfelvétel, kiválóan alkalmas arra, hogy felkelte az érdeklődést a Tetralógia (vagy akár általában Wagner) zenéje iránt. Abban a ritka élményben volt részem, hogy hallhattam:

fiatalok a hallottakról beszéltek a műsört követően. Kitérőtárgyalták, kinek melyik részlet tetszett, s különböző tervek-ígéretetek fogalmazódtak meg, amelyek a részletekre való netes rákereséstől a teljes Ring végighallgatásáig Wagner-hallgatásra irányultak. S miközben sok hallgató szeme a korábban látott-hallott teljes ciklus felidézésének emlékéitől ragyogott, másokét az élményvárásé lelkesítette.

A 18 órás koncertkezdet ezúttal is gyümölcsözőnek bizonyult: a hosszú műsor után lassan széledt csak szét a közönség, a Müpa előcsarnokát otthonossá belakták a kisebb-nagyobb csoportok, előadók és hallgatók, a jóleső fáradtságon túl élmény-nyel-örömmel töltkezve. Szép este volt.

(Fittler Katalin)

Budafoki Dohnányi Zenekar 2016. január 10.

Napjaink Eusebiusának és Florestanjának kiváló lehetőséget kínálna eltérő véleményük kinyilvánítására a koncert és a hangverseny szó érvényességi körének értelmezése. Egyikük álláspontja szerint az idegen eredetű koncert szó magyar megfelelője a hangverseny, eszerint szóismétléseket kerülendő, felváltva érdemes őket használni, míg másikkal amellet kardoskodna, hogy a zenének, mint egységes világnak a komoly-és könnyűzenére történő tagolódása óta a koncert a populáris rendezvények elnevezése, míg a történeti muzsikák hagyományos rendezvényei sorolándók a hangverseny-műfajba. Bármelyik vélekedés mellett tartunk ki, nyilvánvaló, hogy a Budafoki Dohnányi Zenekar január 10-i rendezvénye: koncert. A hagyományos újévi koncertet meglepetések tárházaként harangozta be a Müpa negyedéves programelőzetese, ígérve mindent, mi szem-szájnak (zenei) ingere. Holleung Gábor együttese ismerőinek a legnagyobb meglepetést az okozta, hogy ezúttal olyasfajta szórakoztatásban részesült, amely komoly szakmai felkészültséget – nemritkán virtuozitást – igényel az előadóktól, ugyanakkor azok interpretációs érzékenységének (ha nem tűnik túlzásnak: önkifejezési lehetőségeinek) nem adva teret. A realizálásban ugyanis – hangversenylátogatók mércéje szerint – túlságosan előtérbe kerültek a zenén-kívüli, technikai mozzanatok. Nevezetesen, az erősítésen túl a hangszerek hangjának – elektronikus – torzítása által. Ami mega- vagy gigakoncertek esetében egyedül üdvözítő lehetőség, hogy mindenkinek kellő intenzitással – értsd, a bármekkora teremzajt túlharsogva – eljusson a

zene, ezúttal véleményem szerint felesleges volt, legfeljebb alkalmanként, a hatást fokozandó tartottam volna hatásos többletnek. Nos, a Müpa Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermében a hatalmas közönség-érdeklődés velejárója a hangversenyeknek kijáró csend volt – s ebbe robbant bele a túldimenzionált, afféle akusztikus plakátként működő hangzás. Mindvégig, csupán a hangosnak keskeny sávjában is alig-alig módosítva a dinamikát.

Aki a „komoly komolytalanságok” során „féktelen sziporkát” várt, sajnálattal regisztrálhatta az intimitás közegének teljes eltűnését. Kozmikusan eltávolodott a pódium e mesterséges/mesterkelt hangzásvilág következtében – s mintegy a túlpartról figyelhettük a bravúros produkciókat. A pódiumról a közönséggel máskor közvetlen kapcsolatot teremtő Hollerung Gábor is inkább rátermett konferansziának tűnt (leszámítva a közlendők gördülékenységét akadályozó „ö-zéseket”), semmint annak a nagytudású muzsikusként egyéniségnek, aki látatlanban hosszúnak, érdektelennek tartott, avagy épp kortárs-mivolta miatt fenntartással fogadott kompozíciókat észrevétlenül tanítva, rányitva a hallgatóság fülét az

adott mű specifikumaira, megannyiszor megszerettetett már a közönséggel. (Igaz, általában állandó közönségével – ezúttal viszont, bérleten kívüli estről lévén szó, előre kiszámíthatatlan összetételű hallgatósággal kellett számolni.) Tény, ahol lehetősége nyílt, felhívta a figyelmet a zenekar közeljövőben rendezendő hangversenyeivel való „találkozási pontokra”, így arra, hogy „Az örökkévalóság pillanatai” sorozatban hamarosan ismét ráirányulhat a figyelem – igaz, más összefüggésben – a zenekar remek rézfúvósaira.

Mert ami a zenei részt illeti, elismerésre méltó a zenekar egészének és virtuóz kamarafarmációkba csoportosult tagjainak teljesítménye. És ne hagyjuk ki a lehetőséget, hogy rámutassunk: a BDZ megannyi – elsősorban fúvós – tagja rendszeresen játszik kamarazenei formációkban is. Ők hálás szerephez jutottak az újévi koncert során – míg a vonósoktól komoly teljesítményt igényelt a többnyire kísérő-funkció. Mondhatnánk, megszokták, hiszen a filmzenesorozatban hozzáadódtek az ilyesfajta tevékenységhez, amikor az idealisztikusan játéknak titulált cselekvésük inkább sorolható a munkavégzés kategóriájába.

Most a zenekarnak, durván fogalmazva, az volt a dolga, hogy ritmusban és intonációban pontosan játsszon – ők szolgáltatták a nyersanyagot, amely végső formáját a keverőasztalnál kapta meg. De szolgáltatók voltak további értelemben is: a hallgatóság számára kikapcsolódást jelentő kellemes estéről gondoskodtak.

Hogy közben maguk is élvezhették ezt a szereplést, arról a vegyes műsor gondoskodott – részben újdonságokkal (mint a Budapest Táncszínház közreműködésével A walkűrök lovaglása, vagy Ravel Daphnis és Chloéjának részlete), részben pedig a hagyományos szimfonikus zenekari repertoártól távoli könnyebb hangvételű népszerű muzsikával. A közönség szívesen fogadta a sokszínűséget, s Nino Rota, John Lennon zenéje után lelkesen nosztalgizált Il-lés-Medley, vagy épp Koncz Zsuzsa dalainak hallatán.

Komoly vagy könnyű? – a professzionalizmus mindkét területen alapkövetelmény. S épp e professzionális felkészültség adja meg a hitelét és létjogosultságát annak, hogy zenekarával Hollerung Gábor ezen a területen is hatásosan működjön.

(Fittler Katalin)

Könyvajánló

Igazi csemege vonósoknak

Robin Stowel: Hegedűtechnika és előadói gyakorlat a 18. század második felében és a 19. század első felében

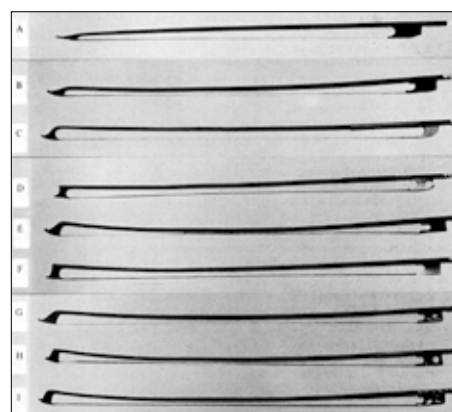
Bizton állíthatom, hogy a vonós szakirodalom egyik hiánypótló könyve az, amit most a kedves (főként) hegedűs és brácsás kollégák figyelmébe ajánlok. A cím talán kissé hosszú és rémisztő lehet, de tökéletesen lefedi a tartalmat. Abban a tekintetben is, hogy senki nem egy romantikus regényre, olvasmányos bestsellerre asszociál, amit le sem tud tenni, míg elejétől végéig el nem olvasta. A legnagyobb főhajtással adóznék annak, aki ezt a picit betűs, vaskos művet „egy szuszra bevinné”.

Érdekes a tanulmány külleme: könyv formájú (nem A4-es kottaforma). 366 oldalas (mindennel együtt) fekete-fehér ábrákkal illusztrált és számos kottapéldával tarkított kiadvány.

Az eredetileg angol nyelven írt szöveghez a szerző francia, német és olasz forrásokból merített. A cardiffi egyetem professzora gyakorló hegedűsként behatóan tanulmányozta a barokk korszak utáni időszak (nagyjából az 1760–1840 közötti évek) fejlődését az európai hegedűoktatásban. Az angol kiadás

előszavában pontos leírást kapunk arról, mi volt a célja Robin Stowel hegedűművészenek. Végigvezet bennünket, miként került előtérbe a francia hegedűiskola az olasszal szemben. Beszámol sok változásról, mely a hangszer és tartozékai körében bekövetkezett.

A vonó fejlődési szakaszai

Szól a Tourte-vonó megjelenéséről, a nyilvános koncertezés kialakulásáról, a zenei publikációk térhódításáról, számos koncertatórium megalapításáról. Mindezek hatására a zenetanítás egyre módszeresebb lett.